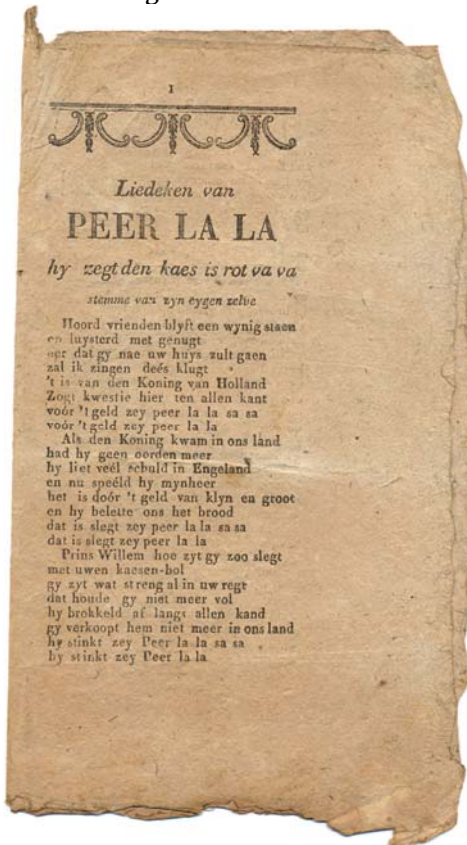

Een nieuw jaar, een nieuw seizoen. Volgend weekend is de Historische Drukkerij weer geopend na een korte winterstop. De activiteiten zijn tijdens deze winterstop niet stilgelegd, integendeel. De realisatie van enkele projecten zijn volop aan de gang! En de bibliotheek heeft weer uitbreiding gekregen van een prachtige collectie liedbladen. Dit alles in deze nieuwsbrief...

Een terugblik naar de negentiende eeuw...

Liederen straatzangers

Eind 2008 kocht de Historische Drukkerij een collectie van 250 liedblaadjes uit de periode 1695 – 1930. De nieuwjaarswens van vorige nieuwsbrief (van omstreeks 1770) was er al een mooi voorbeeld van, nu gaan we even dieper in op de rest van de collectie en de achtergrond van de liedbladen.

Straatzangers zijn nog slechts zelden terug te vinden op markten. Toch was het eeuwenlang een vertrouwd straatbeeld. Ze brachten een scala aan liederen ten gehore, van moord- en rampliederen tot vaderlandse klassiekers, van sentimentele krakers tot bijtende spotliederen. Populaire liedjes verschenen in gedrukte liedbladen en kleine brochures die op straat werden verkocht.

Op diverse bladen vinden we verwijzingen naar de zangers die de blaadjes verkochten. Onder de liedtekst staat bijvoorbeeld 'wordt gezongen en verkocht door [...]'. De liederen werden gezongen en verkocht op straten en pleinen, tijdens de kermis of bij mensen aan de deur.

Met de verkoop van liedblaadjes tijdens de voorstelling verdienden de zangers hun schamele brood. Ook zingende echtparen of zelfs hele families trokken met deze nering door het land. Voor de muzikale begeleiding - als die er al was - werden vooral violen, slaginstrumenten (trom en tamboerijn), draaiorgels(buikorgeltjes) en een enkele draailier gebruikt.

Op grond van getuigenissen weten we dat de kwaliteit van zang, begeleiding en liedtekst nogal eens te wensen overliet. De voorstellingen en blaadjes waren zeker niet bedoeld voor de culturele elite, maar het publiek voor de liedjes bestond ook niet alleen uit minvermogenen.

Vervolg liedbladen.

Wat werd er op straat zoal gezongen? In de collecties liedbladen springen enkele grote groepen in het oog.

Het sensatielied: De liedblaadjes werden snel geproduceerd en konden als nieuwsbericht fungeren. De bloederigste moorden, de ergste schurkenstreken en de grootste rampen werden in korte tijd in liedvorm verspreid.

Het bedellied: Vanaf de jaren dertig van de twintigste eeuw verschenen grote aantallen bedel- en klaagliedjes, geschreven door (of voor) werklozen, invaliden en andere behoeftigen, die hiermee in hun inkomen trachten te voorzien.

Het vaderlandse en politieke lied: Van oudsher wordt er in Nederland gezongen over het eigen land, de politiek en het Oranjestad, maar in de negentiende eeuw komt de productie pas goed op gang. In deze tijd vloeit ook een keur aan keurige, burgerlijke vaderlandse liederen uit de pen van schrijvers als J.P. Heije (De zilvervloot). Dat ze op straat wel degelijk worden opgepikt, bewijzen de vele nieuwe liedjes die op de melodie ervan worden geschreven. Uiteraard zijn niet alle liedjes even braaf. Politiek en partijstrijd zorgen voor een stevige portie venijn en spot.

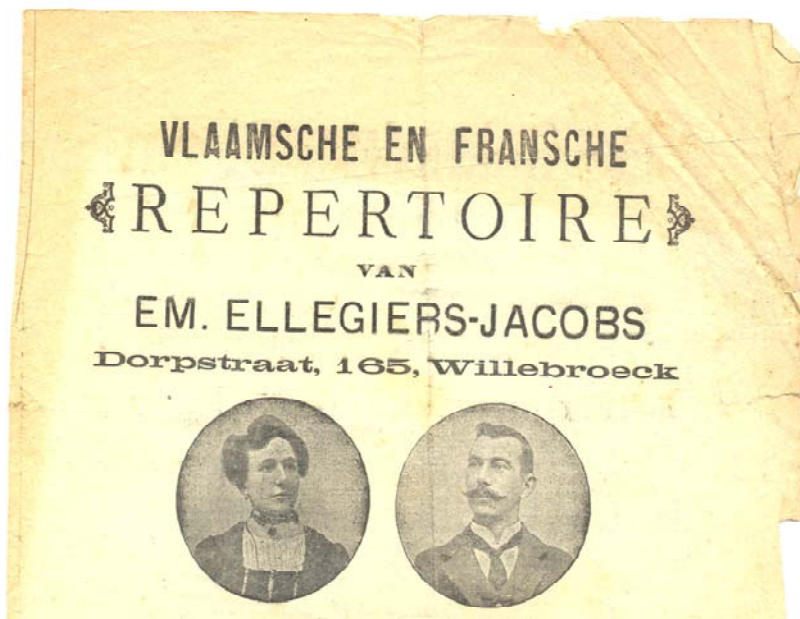
Het liefdes- en familielied: Het minder tijdgebonden, maar meest bezongen onderwerp is en blijft de liefde. Gelukkige romances, potsierlijke vrijages, gebroken harten, al dan niet sentimenteel bezongen: hiervan krijgt het publiek nooit genoeg. En ook familie is een onuitputtelijke bron. Dan gaat het om ruzies, misverstanden, dode ouders of kinderen of juist huiselijk geluk.

Het kolderieke lied: Er wordt wat afgelachen in en om het lied. Zotte taferelen in drinkliederen, pure platheid (onderbroekenlol, poep, pies en sex) in spot- en kluchtliederen en pesterijen in gelegenhedsliederen bij bruiloften en partijen, we vinden het in alle eeuwen terug.

Het amusementslied: In het amusementslied, dat we vanaf het einde van de negentiende eeuw tegenkomen, worden de toehoorders vermaakt met 'feel good'-onderwerpen als een uitstapje naar zee of naar het bos en tantes die harmonica spelen.

Liedbladen zijn losse vellen bedrukt papier met daarop een of meerdere liedteksten. In de meest elementaire vorm is het blad eenzijdig bedrukt. In geval van meerdere liederen werden de teksten in kolommen naast elkaar gezet, zodat het blad in stroken kon worden geknipt. Maar ook dubbelgevouwen vellen (4 pagina's) en losse katernen (8 of 16 pagina's) komen voor. Het gebruikte papier is van slechte of matige kwaliteit. De liedbladen behoorden tot het populaire drukwerk, dat op zo goedkoop mogelijke wijze werd gedrukt. Tot in de 18e eeuw wordt dit type drukwerk meestal in gotische letters gezet. Muzieknotatie ontbreekt vrijwel altijd en illustraties (houtsnedes) worden vaak hergebruikt. Juist door de lage kosten zijn de blaadjes voor iedereen betaalbaar.

De collectie liedbladen die de Historische Drukkerij aankocht zal na inventarisatie opgenomen worden in de bibliotheek. Zoals met de complete bibliotheek zal dit dan ook ter inzage en studie opengesteld worden.

*Volgend weekend, 24 en 25 januari, is de Historische Drukkerij open tussen 13 en 17 uur.
Steenweg op Mol 84, 2300 Turnhout*

Erfgoeddag 2009: Historische Drukkerij drukt vriendenboekje

Ter voorbereiding van Erfgoeddag 2009, dat in het teken staat van 'Uit vriendschap!?' en doorgaat op 26 april, zijn de medewerkers van de Historische Drukkerij volop bezig met de realisatie van een vriendenboekje. In de laatste weken van 2008 werden de teksten gezet en de 6000 vel papier op de Marinoni cilinderpers van omstreeks 1880 bedrukt in twee kleuren. Tevens werd op een trapdegelpers een hartvorm uit de kaft gekapt waarachter de titel van het boekje tevoorschijn zal komen. Een eerste deel van 250 boekjes werd afgewerkt en TRAM 41 zal deze aanstaande zaterdag op de Nacht van Cultuur al in primeur verspreiden. Hiermee is de promotiecampagne voor Erfgoeddag in de Turnhoutse regio van start gegaan.

Wat de Historische Drukkerij voor erfgoeddag zelf nog in petto heeft verneemt u in de volgende nieuwsbrieven. Maar dat het spectaculair zal worden staat al wel vast.

Openingsweekends 2009/2010

2009	2010
24-25 januari	23-24 januari
21-22 februari	27-28 februari
28-29 maart	27-28 maart
25-26 april	24-25 april
23-24 mei	22-23 mei
27-28 juni	26-27 juni
25-26 juli	24-25 juli
22-23 augustus	21-22 augustus
26-27 september	25-26 september
24-25 oktober	23-24 oktober
21-22 november	27-28 november

Telkens open van 13 tot 17 uur.
Vrije toegang

HISTORISCHE DRUKKERIJ TURNHOUT

Steenweg op Mol 84 – 2300 Turnhout
Telefoon: +32 (0) 14 42 00 34
e-mail: info@historischedrukkerij.be

www.historischedrukkerij.be